

Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2022–2025, älykkään erikoistumisen strategian sekä ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arvioinnin luonnosten lausunnot

Seuraavassa on lainattu lausunnoista toimenpiteitä vaativat kohdat. Lausunnot ovat saatavissa kokonaisuudessaan Päijät-Hämeen liitosta.

Lausunnon antaja	Lausunnon toimenpiteitä vaativat kohdat	Miten huomioidaan
Hämeen ELY-keskus (ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arviointi)	Ympäristöselostuksessa ei kerrota, miten ympäristövaikutukset on arvioitu. Onko käytetty Päijät-Hämeen liiton omia asiantuntijoita vai ulkopuolista tahoa. Samoin olisi ollut hyvä kuvata, mitä muita selvityksiä on mahdollisesti hyödynnetty. Ympäristöselostusta on näiltä osin täydennettävä.	Ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arviointiin on täydennetty, ketkä ovat osallistuneet vaikutusten arviointiin ja mitä materiaalia hyödynnetty.
SAK	Kohtaanto-ongelmiin vastataan myös tehokkaasti kiinnittämällä huomiota työpaikkojen laatuun; sillä on erittäin suuri merkitys siihen, kuinka helposti niihin saadaan palkattua työntekijöitä.	Lausunnossa esiin nostetut asiat ovat monin osin yhteensopivia maakuntaohjelman kanssa. Maakuntaohjelman sanoitusta on muutettu vastaamaan lausunnon esiinnostamaa työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelmaa.
litin kunta	Kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2022–2025 luonnoksesta.	Ei muutettavaa.
Sysmän kunta	Valittujen strategisten painopisteiden vetovoima ja uudistumiskyky voidaan arvioida tavoitteina asettavan sekä toiveikkautta että perusteltua epävarmuutta tavoitetaan pyrkimisestä etäällä maakunnan keskuksesta sijaitsevalla harvaanasutulla maaseudulla. Perinteisten maaseutuelinkeinojen merkitystä alueen yhtenä vahvuutena on edelleen painotettava ja kestävän kehityksen tavoitteen ja vihreän siirtymän toteutumaa arvoitava sen pohjalta.	Maakuntaohjelmassa ei oteta erikseen kantaa kaupunkiin ja maaseutuun. Maaseudun kehittämiseen keskittyvä maaseudun kehittämissuunnitelma on linjassa maakuntaohjelman kanssa.
Päijät-Hämeen Yrittäjät	Sportti-kärjen konseptoinnissa ja toteutuksessa on hyvä huomioida huippu-urheilun ja kuntoliikunnan segmenttien merkittävät erot – näillä hyvin vähän tekemistä keskenään. Valitut ÄES-mittarit. Päijät-Häme osallistui Tuottavuus maakunnittain - tutkimukseen, jonka mukaan parempaa tuottavuutta syntyy, kun automatisoidaan tuotantoa ja henkilöstömäärä pienenee. Nyt on valittu henkilöstömäärä yhdeksi mittariksi – miltä kannalta? Toimialakohtaisissa mittareissa esim. liikevaihdon tai kannattavuuden kehitys voisivat olla parempia mittareita. Valmistuksen osuus kärjistä jää liian vähäiselle	Kaikki esiin nostetut asiat eivät ole ohjelmatekstiä, vaan tausta-analyysiä. ÄES- kärjet keskittyvät liiketoimintaan. Kuntoliikunta on mukana Sportti-kärjessä siltä osin kuin sen ohjaaminen on liiketoimintaa. Mittareiden valinta on haasteellista, koska mittarit ovat harvoin tulkittavissa yksiselitteisesti. Mittariksi on valittu henkilöstömäärä liikevaihdon

	<p>huomiolle strategiassa: jos verrataan esimerkiksi pelkkien valittujen kärkien luomien työpaikkojen osuuksia, kaksi muuta kärkeä saavat suhteessa liian korkean painoarvon. Esim. sportti on trendikäs kasvava ala, mutta se ei vielä ”elätä” maakuntaa.</p>	<p>sijaan, koska henkilöstömäärä kertoo paikoin paremmin alueellisesta vaikuttavuudesta.</p> <p>Maakuntaohjelmassa todetaan, että älykkään erikoistumisen kärkiä seurataan ja tarvittaessa muutetaan jatkossa. Valmistus-kärkeä täsmennetään tarvittaessa kapeammalle. Sportti-kärjen kehitystä seurataan myös kriittisesti.</p>
<p>LAB-ammattikorkeakoulu ja LUT-yliopisto</p>	<p>Päijät-Hämeen maakunnan osalta pidemmän aikavälin visio voisi olla selkeämmin esitetty, jolloin toimenpiteiden merkitystä suhteessa pidemmän aikavälin kehitykseen olisi helpompi arvioida.</p> <p>Tavoitteiden osalta voisi ehkä vielä yrittää lisätä konkretiaa, erityisesti sen suhteen, miten maakunta aikoo erottua muista maakunnista.</p> <p>Strategiset painopisteet ovat hyviä ja niitä voisi vielä yrittää konkretisoida hieman lisää.</p> <p>LABin näkökulmasta on tärkeää, että Sportti-kärki kattaa sisällöllisesti myös liikunnan ja hyvinvoinnin ratkaisut kokonaisuudessaan. Nykyinen raja on kärkenä varsin rajallinen ja hyödyntää vain siten vain osan mahdollisesta asiakas- ja liiketoimintapotentiaalista. Korona-pandemia osoitti, että sportti on tapahtumiseen altis globaaleille muutostekijöille.</p> <p>Ruoka ja juoma on kärkenä erinomainen valinta. Teollista tuote- ja palvelukehitysoosaamista ja kyvykkyksiä voisi korostaa tässä kärjessä nykyistä voimakkaamminkin.</p> <p>Valmistavan teollisuuden kärjen osalta yritysten, erityisesti pk-yritysten, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan edellytysten vahvistaminen on äärimmäisen tärkeää. Se on samalla edellytys korkeakoulujen ja yritysten TKI-toiminnan yhteistyön nostamiseksi uudelle tasolle. Päijät-Häme voisi profiloitua nykyistä enemmän kokonaisturvallisena Invest in-kohteena, jonka voisi ehkä lisätä kärjen perusteluihin.</p>	<p>Maakuntaohjelma ei ulotu maakunnan identiteettiin tai brändäykseen, joissa erottautuminen on tärkeämpää kuin strategiassa. Tavoitteissa olisi voinut olla enemmän konkretiaa. Tavoitteiden konkretisointi tapahtuu toteutuksessa.</p> <p>Kiitämme hyvistä täsmennyksistä AES-kärkiin. Hyvinvoinnin ratkaisut otetaan huomioon, jos ne ovat liiketoimintaa.</p>

<p>LUT-yliopiston ylioppilaskunta (LTKY) ja LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijakunta (KOE)</p>	<p>Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta ja Pitovoimainen maakunta otsikoiden alla on vetovoimaa ja pitovoimaa hieman sekaisin. Opiskelijoiden näkökulmasta olisi hyvä molempien alla mainita, että kuinka saadaan houkutelua opiskelijoita maakuntaan, mutta myös kuinka heidät saadaan jäämään sinne töihin.</p> <p>Yhtenä painopisteenä oleva "Uudistumiskykyä vahvistava koulutus ja TKI-toiminta" lisäksi kärkenä voisi olla muut korkeakoulutuksen ja kasvavan opiskelijamäärän vaikutukset maakuntaan.</p> <p>Korkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö on paljon muutakin kuin TKI-yhteistyötä yritysten kanssa ja yritysten rahoituksessa, ja tämä olisi tärkeää huomioida useammassa kohtaa strategiaa. Opiskelijoiden tuoma elinvoima, kulttuuri ja sosiaalinen pääoma maakuntakehityksessä, korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen ponnistuksen hyvinvoinnin kehittämiseen; työssäjaksaminen, väestönkasvu, jne.</p>	<p>Pitovoima on osa vetovoimaa. Niiden jakoa on pyritty selventämään.</p> <p>Opiskelijat on mainittu maakuntaohjelmassa, vaikka ohjelmassa on vältetty eri väestöryhmien yksilöintiä.</p>
<p>LAB-ammattikorkeakoulun Resindustry-hanke</p>	<p>Ehdotamme RESINDUSTRY -hankkeen tavoitteet huomioiden, että kohtaan "Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030" (s. 8-9) täydennetään maininta uusiutuvan energian monipuolisiin mahdollisuuksiin liittyen esimerkiksi: "Vähennämme energiankulutusta ja siihen liittyviä kasvihuonekaasupäästöjä sekä lisäämme uusiutuvien energiaratkaisujen käyttöönottoa".</p> <p>TAI</p> <p>"Toteutamme Päijät-Hämeen kiertotalouden vision "Päijät-Häme on vuonna 2030 resursseja hukkaamaton menestyjä"" lisäämällä mm. uusiutuvan energianratkaisujen käyttöönottoa ja sivuvirtojen jalostavaa hyödynnystä.</p>	<p>Uudistuva hiilineutraali Päijät-Häme 2030 -painopiste noudattaa Päijät-Hämeen ilmastotiekartan alatavoitteita. Maakuntaohjelmaan ei tehdä lisäyksiä, jotta tavoitteet ovat yhteneväisiä ilmastotiekartan kanssa.</p>
<p>Etelä-Karjalan liitto</p>	<p>Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan maakuntia yhdistää erityisesti LUT-konserni ja toiveenamme onkin, että se voi synnyttää ja tukea maakuntien välille vahvaa yhteistä alueiden kehittämisen synergiaa usinajattelun ja toisintekemisen hengessä. Maakuntia yhdistää hiilineutraalisuuden tavoittelu sekä kestävä kehityksen ajattelun läpileikkaava rooli kehittämisessä. Maakunnallisten painopisteiden pohjalta jaettu teemoja ovat mm. teollinen uudistuminen ml. kiertotalous ja resurssitehokkuutta edistävä digivoima, hiilineutraali kaupunkikehittäminen sekä elämystalous.</p>	<p>Etelä-Suomen maakuntien yhteistyö on erittäin tärkeää, vaikka se ei näy maakuntaohjelmassa. Yhteistyötä tullaan tekemään mm. kaavoituksessa, liikennesuunnittelussa, edunvalvonnassa ja ylimaakunnallisissa hankkeissa.</p>

<p>Varsinais-Suomen liitto</p>	<p>Nelikentissä kuvattu tiiviisti ja selkeästi Päijät-Hämeen tulevaisuudennäkymät eri skenaarioin. Veto-pitovoima, sekä uudistumiskyky ovat selkeästi analysoitu Päijät-Hämeen kannalta. Kuitenkin ilmastonmuutos ja ympäristön tila eivät toisaalta näy nelikenttien tulevaisuuskuvissa – veto- ja pitovoimakysymykset ovat tiiviisti sidottuja ympäristöön ja ympäröivän luonnon tilaan. Vihreä siirtymä on toki mainittu nelikenttien ulkopuolella ennakkoinnin ja politiikan tuomana vaateena, mutta vaikuttaa hieman päälle liimatulta, ei aidosti tulevaisuuskuviin vaikuttavana tekijänä.</p>	<p>Tosiasiassa vihreä siirtymä on ollut ohjelman valmistelussa erittäin vahva lähtökohta, mikä näkyy ennakointivaiheen raportissa mutta ei enää niinkään strategiadokumentissa. Tekstiä muokattiin siten, että vihreä siirtymä näkyy paremmin.</p>
<p>Uudenmaan liitto</p>	<p>Päijät-Hämeen maakuntaohjelma tehty ihailtavan napakalla ja ytimekkäällä otteella, ja siinä on tehty rohkeita strategisia valintoja. Toisaalta tiivistäminen aiheuttaa sen, että maakuntaa kuvaileva teksti jää ohueksi.</p> <p>Alueen kytkös maakunnan ulkopuoliseen kontekstiin voisi olla kenties myös vahvempi. Mitkä ovat Päijät-Hämeen alueellisen ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet, vahvuudet tai kehittämiskohteet, ja mitä ne ovat suhteessa muihin maakuntiin, erityisesti Etelä-Suomen suuralueella, nämä jäävät lukijalle avaamatta.</p> <p>Ohjelman strategiset painopisteet ”vetovoima” ja ”uudistumiskyky” relevantteja ja hyviä kiteytyksiä maakunnan kärjiksi. Silti toimenpiteille olisi tosiaan toivonut jonkinasteista taustoitusta joko johdantoon tai tähän lukuun, miksi ne ovat valikoituneet. Lisäksi kaipaamaan jäi toimenpiteitä mm. väestön hyvinvoinnin vahvistamiseen ja mahdollisten sosiaalisten haasteiden taklaamiseen, varsinkin koronan jälkimainingeissa.</p>	<p>Maakuntastrategia on pidetty tiiviinä, koska se keskittyy tehtyihin valintoihin strategisella tasolla.</p> <p>Etelä-Suomen maakuntien yhteistyö on erittäin tärkeää, vaikka se ei suoraan näy maakuntaohjelmassa. Maakunnan yhteistyön ja kontekstin kuvaaminen otetaan opiksi jatko.</p> <p>Maakuntaohjelmaan on lisätty strategisten painopisteiden löytämisprosessi ja sosiaalisten ongelmien hoito.</p>
<p>Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry</p>	<p>Näkisimme kuitenkin tärkeän, että liikunnan ja elämysten tiekartta, sportti ja terveystuotteen osaaminen nousivat vielä paremmin esille maakuntastrategiassa laajempaan kokonaisuutena.</p> <p>Urheiluseuratoiminta on Suomen suurin kansanliike, jolla on merkittävä rooli myös päijäthämäläisten hyvinvoinnille ja maakunnan vetovoimaisuudelle. Siksi toivoisimme, että alueen aktiivinen urheiluseuratoiminta ja tapahtuma osaaminen nousivat vielä hieman selkeämmin esiin, vaikka pääpaino onkin nyt matkailunäkökulmassa.</p>	<p>Sportti-kärki sisältää toiminnan, joka kytkeytyy liiketoimintaan. Tämä on yksi älykkään erikoistumisen kärkien edellytyksistä.</p>

	<p>Toivoisimme, että Älykkään erikoistumisen strategian Sportti -osiossa (s.7) nostettaisiin vahvemmin esiin paikallisten urheiluseurojen ja järjestöjen omia tapahtumia, jotka lisäävät alueen vetovoimaa ja tunnettavuutta niin kansallisesti (esim. eri palloilulajien korkeimman sarjatason ottelutapahtumat, yleisurheilun Motonet GP ja FIN-5 -rastiviikot) kuin kansainvälisestikin (esim. Finlandia-hiihto ja Salppurin kisat).</p>	
MTK Häme ry	<p>Rahoituksen varmistamiseksi on tärkeää huolehtia siitä, että maaseudun moninaisuus myös Päijät-Hämeen maakunnan sisällä tulee näkyväksi. Minimitavoite tulisi olla, että kehittämisresurssit pysyvät vähintään samansuuruisina kuin aiempina ohjelmakaudella. Tämänkin tavoitteen puolesta puhumiseksi tarvitaan samaäänisyyttä.</p> <p>Maakuntaohjelman sisällytetty hiilineutraaliustavoite on haastava, mutta ymmärrettävästi tukee ohjelmalle yleisesti asetettua vihreän siirtymän tavoitetta. On tärkeää, että sen toteuttamiseksi noudatetaan myös reilun siirtymän tavoitteita.</p>	<p>Lausunnossa esiin nostetut asiat ovat monin osin yhteensopivia maakuntaohjelman kanssa.</p>
Hämeen ELY-keskus	<p>ÄES liitteessä sivulla 5 oleva teksti ei anna oikeaa kuvaa ko. toimialasta: ”Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen menestys on vaatimattomampaa, mutta koko Suomen mittakaavassa juomateollisuus on hyvin merkittävää.”</p> <p>Maakuntastrategiassa olisi hyvä tunnistaa vetovoima- ja pitovoimatekijänä myös rakennetun ympäristön laatu ja sen ominaispiirteet. Lahteen perustetun vähähiilisen rakentamisen keskuksen myötä korjaus- ja uudisrakentamisen resurssiviisaus ja rakentamisan uudistumisen mahdollisuudet voisivat näkyä myös maakunnan strategiassa.</p> <p>Tekstilisäysehdotus: Turvaamme rakennetun ympäristön kulttuuristen ja rakennustaiteellisten arvojen säilymistä ja edistämme niiden tunnettavuutta. Uudis- ja täydennysrakentamisessa edistämme hiilineutraalia rakentamista, uusia rakentamisen innovaatioita ja rakentamisen pitkää elinkaarta.</p> <p>Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta Tekstilisäysehdotus: Edistämme maakunnan luontokohteiden tunnettavuutta ja markkinointia.</p>	<p>ÄES-liitteen s. 5 lause on muotoiltu uudestaan.</p> <p>Osa lausutuista tekstilisäysehdoituksista hoituu muiden välineiden kautta, esim. MAL-sopimus.</p> <p>Maakuntaohjelmaan on tehty lisäys luonnonmonimuotoisuudesta ja kulttuuriympäristöistä.</p> <p>Maakuntaohjelmaan on tehty lisäys yhteistyön tiivistämisestä sidosryhmien kanssa.</p> <p>Uudistuva hiilineutraali Päijät-Häme 2030 -painopiste noudattaa Päijät-Hämeen ilmastotiekartan alatavoitteita. Maakuntaohjelmaan ei tehdä lisäyksiä, jotta tavoitteet ovat yhteneväisiä.</p>

	<p>Pitovoimainen maakunta Tekstilisäysehdotus: Turvaamme luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriympäristöjen säilymistä.</p> <p>Uudistumiskykyä yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille Esitämme seuraavaa lisäystä "Tiivistämme yhteistyötä ja yhteisen tekemisen kulttuuria maakunnan yritysten, koulutusorganisaatioiden, kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien välillä". ELY-keskus ja muut alueelliset toimijat ovat aktiivisesti mukana edistämässä alueellista uudistumiskykyä. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan edelliseen tai tähän kohtaan voisi olla perusteltua tuoda esille Lahden ympäristöpääkaupunkivuoden hyötyjen ulosmittaaminen lähivuosina. Teemavuosi on avannut alueelle ovia, joita tulee hyödyntää mm. alueen uudistumiskyvyn, osaamisen ja tki-toiminnan näkökulmasta.</p> <p>Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030 Ehdotamme lisäystä "Teemme ennakoivia toimenpiteitä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi" Tämä tukee myös yhteisöllisyyden ja uudistumiskyvyn tavoitteita.</p> <p>Ohjelman mittarit Hyvä että alueellinen kasvihuonekaasupäästöjen mittari on mukana. Päästövähennyspolku lienee asetettu 80% vähennystavoitteen v.2030 mukaan? Kyseistä asiaa ei ole mainittu. Strategiassa nyt mainittu yhdyskuntajätteen hyödyntämistä lienee Salpakierron alueen (ent.PHJ) hyödyntämistä, ei koko maakunnan? Lisäksi kannattaa seurata millaisia mittareita saadaan kansallisen kiertotalouden strategisen ohjelman toteutuksesta, siinä tavoitteena on mm. vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta. Muita ympäristön kestävästä kehityksestä kuvaavia mittareita ei ollutkaan, alaotsikosta huolimatta.</p> <p>Käytettävissä olevat varat Taulukossa ei kannata esittää tarkkoja lukuja perusväylänpidon rahoituksesta, sillä sen jakamiseen ei ole olemassa maakuntakohtaisia</p>	<p>Maakuntaohjelmassa on yksi mittari mitattavaa asiaa kohti. Mittareiden valintaa määrittää osin saatavilla oleva tieto aluetasolla. Yhdyskuntajätteen kierrätysasteen mittariin on lisätty maininta Salpakierrosta.</p> <p>Päästövähennyspolku on asetettu 80 % mukaan ja perustuu Canemure-hankkeen laskelmiin.</p> <p>Rahoitussuunnitelmasta on poistettu arvio perusväylänpidon rahoituksesta ja siihen on lisätty liikenteen rahoituslähteitä. Rahoitussuunnitelmasta on poistettu myös arvio yritysten kehittämishankkeiden rahoituksesta ja siihen on lisätty muita yritysten rahoituslähteitä.</p>
--	---	---

	<p>kiintiöitä. Rahamäärien sijaan taulukossa kannattaisi kertoa niistä eri rahoituslähteistä, joita liikenteeseen on kansallisella tasolla käytettävissä.</p> <p>Taulukossa olevat Kansalliset rahoitukset, jossa maininta - Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen, Hämeen ELY 21,000 Kyseessä on koko eteläisen RR-alueen summa. Lukujen määrittely on hieman ongelmallista tässä kohtaa, kun neuvotteluita EAKR-valtuuden käytöstä ei ole vielä käyty. Ennakoimme, että kansallisten varojen osalta ei tulla tekemään maakuntakohtaisia paitsi, kun kyseessä on äkillisen rakennemuutoksen alueet. Ehdotamme siis, että strategiassa viitataan siihen, että yrityksiä kannustetaan käyttämään EAKR-osarahoitteisten yritystukien lisäksi myös muita haettavissa olevia yritystukia.</p>	
Lahden kaupunki	<p>Lahden kaupungin näkökulmasta maakuntastrategialle valitut pääteemat ovat selkeät ja erittäin tärkeitä. Joskin on todettava, että ne tuskin erottavat maakuntaa muista maakunnista. Strategisten pääteemojen toteuttamisessa maakunnan keskuskaupungin osuus tulee huomioida.</p> <p>Korkeakoulutuspaikkojen lisäämisen tarpeen pitäisi näkyä maakuntastrategiassa selvemmin, koska maakunnan koulutusaste jää jälkeen verrokkimaakunnista.</p> <p>Lahden kaupungin näkökulmasta kolme älykkään erikoistumisen kärkeä sopivat luontevasti maakunnan kärjiksi. Tässä yhteydessä on syytä kuitenkin korostaa, että Lahden kaupungille erityisen tärkeää on vahvan ympäristötyön näkyminen myös maakunnan uudessa strategiassa. Lahden kaupunki tukee maakuntastrategian älykkään erikoistumisen kärkien valintoja, mutta haluaa kuitenkin lisäksi haastaa maakuntaa miettimään kärkiä vielä siitä näkökulmasta, millä kärjillä on oikeasti merkittäviä tulevaisuuden kasvumahdollisuuksia.</p>	<p>Maakuntaohjelma ei ulotu maakunnan identiteettiin tai brändäykseen, joissa erottautuminen on tärkeää. Maakuntaohjelmassa ei olla otettu erikseen kantaa kaupunkiin ja maaseutuun.</p> <p>Viemme tutkintomäärien kasvattamista edunvalvonnallisesti eteenpäin.</p> <p>Maakuntaohjelmassa todetaan, että älykkään erikoistumisen kärkiä tarkastellaan jatkossa ja miten ne jäsentyvät.</p>
Heinola kaupunki	<p>Toimenpiteistö on erittäin laaja, ja voitaneen kysyä kuinka moneen pystytään aidosti panostamaan ja moniko jää enemmänkin toiveeksi.</p>	<p>Kysymys toimenpiteiden toteuttamisesta on mielenkiitoinen, mistä kiitämme.</p>
Kärkölen kunta	<p>Kärkölen kunnanhallitus toteaa lausuntonaan, että lausunnolla oleva luonnos Päijät-Hämeen maakuntastrategiasta ja -ohjelmasta 2022–2025 ja siihen liittyvät älykkään erikoistumisen strategia ja ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arviointi vastaavat yhteisesti tunnistettuja maakunnan</p>	<p>Ei muutettavaa.</p>

	vahvuuksia ja tukevat Kärkölän kunnan uuden kuntastrategian tavoitteiden toteutumista.	
Hämeen liitto	Hämeen liitto ja Päijät-Hämeen liitto tekevät jatkuvaa, hyvää yhteistyötä, myös uusien ohjelmien valmistelun tiimoilla. Päijät-Häme on tehnyt hyviä ja viisaita, maakunnalle osuvia valintoja. Emme halua teitä niissä neuvoa tai viisastella.	Ei muutettavaa.
Hollolan kunta	<p>Strategiset painopisteet (vetovoima ja uudistumiskyky) ovat keskeisiä ja kannatettavia kärkiä. "Pitovoima" olisi mahdollista lisätä itsenäiseksi kärjeksi tai vetovoiman pariaksi.</p> <p>Strategisista painopisteistä johdetut ohjelmat on tunnistettu keskeisin osin. Ohjelmien osalta pitovoimaan ehdotetaan lisättäväksi työvoiman saatavuus ja -kohtaanto. Työvoimapulan ennakoidaan lisääntyvän. Sitran tutkimuksen (2021) valossa alueiden menestymisen näkökulmasta painopisteeksi kannattaisi asettaa ennen kaikkea oman alueen oppilaitoksista valmistuvien potentiaalin hyödyntäminen alueella.</p>	<p>Pitovoima on osa vetovoimaa, joten sitä ei ole otettu erikseen strategiseksi painopisteeksi.</p> <p>Maakuntaohjelman sanoitusta on muutettu vastaamaan työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelmaa.</p> <p>Opiskelijat on mainittu maakuntaohjelmassa, vaikka ohjelmassa on vältetty eri väestöryhmien yksilöintiä.</p>
Asikkalan kunta	Kunnanhallitus päättää todeta, ettei sillä ole lausuttavaa Päijät-Hämeen maakuntastrategiasta 2022-2025.	Ei muutettavaa.